

Att välja Produktionsinriktning – Produktionsmodell

Oavsett om man ska starta upp en nötköttsproduktion eller om man genomför en förändring av produktionsinriktning från mjölk till kött, är valet av den framtida produktionsinriktningen – produktionsmodellen viktig.

Valet ska passa både företagaren och gårdens förutsättningar, vilket kan tyckas vara ett slitet begrepp, men trots det grundläggande och viktigt för ett framgångsrikt företag och företagande.

Nötköttsproduktion innebär många möjligheter till diversifiering och specialisering, men framgången underlättas av att produktionen passer ihop med de förutsättningar gården ger, både vad gäller t ex betesmarker och fodertillgång, och företagarens intresse och övriga verksamhet.

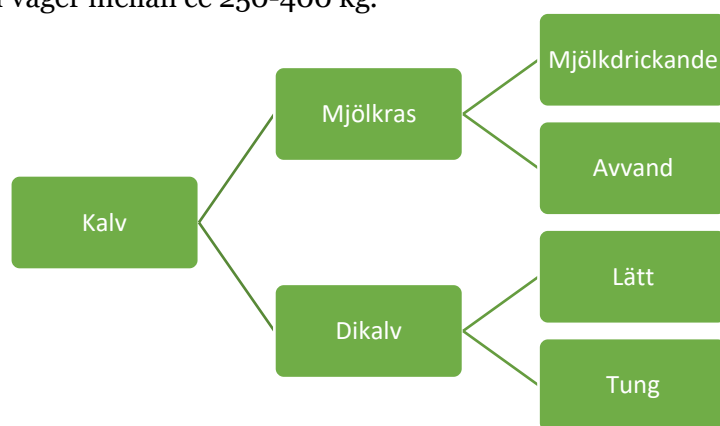
Vad finns då att välja på?

I en nystart handlar valet i många fall om huruvida man ska ha moderdjur, alltså dikor, eller inte. I en dikalvsproduktion har man valet att antingen föda upp sina ungdjur ändra fram till slakt eller att sälja halvfabrikat, oftast vid avvänjning.

Dikalvsproduktionen kan se olika ut, naturligtvis beroende på vilken eller vilka raser man väljer, men också om man startar upp en så kallad “avelsbesättning”, med ambitionen att sälja stamboksförda avelsdjur med eftertraktade härstamningar, eller bruksbesättning med renras eller korsningsdjur med goda bruks- och slaktkroppsegenskaper.

Om man väljer att föda upp sina kalvar till slakt, eller om man köper in kalvar, finns flera olika “produktionsmodeller”, alltså strategier för uppfödning - med olika intensitet i utfodringen för att uppnå av marknaden efterfrågade slaktkroppskvaliteter.

Figur 1. Kalven har olika ursprung – antingen kommer den från en mjölkbesättning och köps in när den väger mellan ca 50-110 kg, eller så är de ten dikalv, som köps in efter avvänjning och väger mellan ca 250-400 kg.

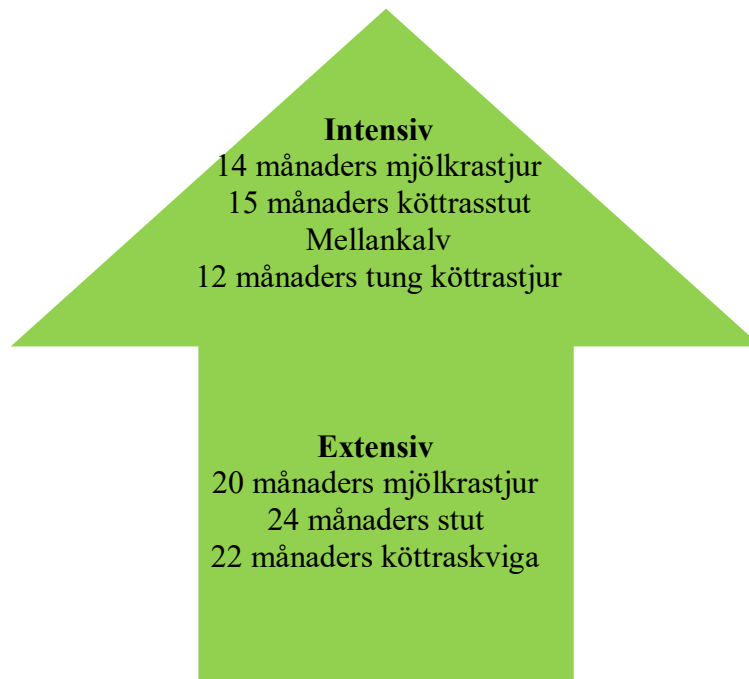

En högre intensitet innebär att man strävar efter en högre daglig tillväxt genom att man utfodrar djuren med mer näringsämnen per dag. För att djuren ska orka äta en mer näring, framför allt energi och protein, krävs att fodret håller en hög koncentrationsgrad, oftast beskriven som MJ/kg ts. En högre intensitet innebär inte bara att man kan förvänta sig en högre tillväxt, det betyder också att djuren blir slaktmogna tidigare, vid en lägre kroppsvikt. Detta har betydelse för framför allt “lätta” raser och kvigor och stutar är mer känsliga än tjurar.

Tunga raser, alltså raser med högre vuxenvikt, blir slaktmogna vid högre vikt, och kan därför utfodras mer intensivt än lätta raser. Detta kan vara värdefullt att ta hänsyn till om man har en besättning med blandade raser – så att man inte får alltför feta djur i grupperna oavsett om det gäller dikor eller slaktnöt.

Figur 2. Exempel på uppfödningssystem i förhållande till intensitet.

När det sedan gäller huruvida man ska ha kvigor respektive tjurar eller stutar handlar det i många fall i första hand hur förutsättningarna ser ut vad gäller stall och bete. Tjurar (undantaget ekologiska) föds upp på stall och kräver ett "bastant" stallsystem med bra djurmiljö och arbetsmiljö för säker och skadefri uppfödning.

Kvigor och stutar ska dels hållas utomhus under betessäsongen, vilket kan påverka valet av produktionsinriktning. De har ofta ett lugnare temperament än tjurar och det är också en faktor som har betydelse.

I mindre besättningar, i synnerhet om man har en liten dikobesättning och vill föda upp kalvarna till slakt, kan det vara intressant att kastrera tjurkalvarna för att på så sätt kunna hålla kvigor och stutar i samma grupp, både under betessäsong och stallsäsong.

Om man istället tänker sig att föda upp mjölkkrasdjur, är den enskilt till antalet största produktionsinriktningen i Sverige att föda upp mjölkkrastjurar som ungtjurar till slakt. Åldersspridningen och viktspridningen varierar, men i tabell 1 presenteras genomsnittliga slaktresultat för ungtjur i Sverige under 2016, med medelvärden för 2015 och 2014.

2017

Sida 3 av 3

36 UNGTJUR	Ras	Antal djur	Slaktvikt (kg)	Fettgrupp	Formklass	Ålder (månader)
	01 SRB	24 950	326,4	7,1	5,4	19,7
	02 SLB	47 500	323,2	6,7	4,6	19,9
	08 Hereford	6 973	340,5	8,2	7,4	18,7
	09 Charolais	6 430	374,0	6,9	9,0	17,3
	11 Aberdeen Angus	1 988	347,0	8,2	7,8	18,4
	12 Limousin	1 404	368,3	6,7	10,3	17,2
	14 Simmental	5 253	370,1	7,1	8,5	17,7
	16 Highland Cattle	254	192,8	4,9	4,6	23,6
	18 Blonde D'Aquitaine	306	391,6	5,4	10,8	17,0
	99 Korsning/övriga ras	43 969	356,9	7,4	7,8	18,7
	SUMMA	139 027				
	MEDELVÄRDE		340,1	7,1	6,3	19,2
	SUMMA 2015	144 302				
	MEDELVÄRDE 2015		332,1	7,0	6,3	18,5
	SUMMA 2014	141 467				
	MEDELVÄRDE 2014		327,7	6,9	6,3	19,4

Källa: Gård&Djurhälsan

Uppfödningensintensitet och omsättning av djur

Uppfödningensintensiteten styr, som tidigare nämnts, djurens tillväxt och till viss del också slaktmognaden. En intensiv uppfödning ger inte bara en högre tillväxt på djuren, det innebär också att möjligheterna för en snabbare omsättning av djur i stallet/stallarna ökar. Ett djur som växer 1000 g/dag och vid insättning väger 100 kg och vid slakt 600 kg kommer att uppnå sina 600 kg på 500 dagar, alltså 16,4 månader. Om tillväxten istället är 1200 g/dag genomsnitt nås slaktvikten redan efter 13,7 månader. Det finns därmed utrymme för att föda upp fler djur på samma antal stallplatser med hjälp av en högre tillväxt. Detta förutsätter naturligtvis att det fungerar praktiskt, med gruppering och tillgång på kalv – och leveranser till slakt.

Just leveranser till slakt är en fråga som tidvis diskuteras mycket. Under delar av året kan det förekomma slaktköer, och ska man ge generella råd i frågan kan man lyfta två delar: dels att ha en tät kommunikation med sina affärspartners – d v s slakteriet i denna fråga, så att man kan anmäla med lång framförhållning. Den andra delen handlar om att se efter möjligheterna med "luft i systemet" eller åtminstone viss flexibilitet i sina stallar. Det är inte någon eftersträvansvärd situation när man har fulla stallar med djur som väntar på att gå till slakt, och man inte riktigt får systemet att snurra för att det är stopp någonstans. En eller ett par extrautrymmen är inte fel – även om man naturligtvis vill utnyttja stallplatserna för tillväxt! Läs mer om möjliga lösningar i kapitlet om Byggnader!